

4 mei-herdenkingen mijden uit angst voor demonstraties: ‘Mensen zijn terughoudender geworden’

Met een ‘reële kans’ op verstoringen en protestacties, staat de Nationale Dodenherdenking dit jaar onder hoogspanning. Sommige mensen zeggen hun jaarlijkse herdenkingsbijeenkomst af of bezoeken een kleinere. ‘Meestal ging ik naar de Dam, maar ik ben terughoudender geworden.’

19 april 2024

Het aantal bezoekers bij de Nationale Dodenherdenking op de Dam wordt dit jaar door burgemeester Halsema gehalveerd. Beeld Raymond Rutting / de Volkskrant

Het zou voor het eerst zijn dat ze thuis zou blijven tijdens Dodenherdenking. Niet omdat ze dat wil, maar ‘omdat dit jaar alles anders is’. Als kind werd de nu 40-jarige Esther uit Amstelveen al door haar ouders meegenomen naar de jaarlijkse 4 mei-herdenking. ‘We gingen ieder jaar, met de hele familie.’ En steeds naar dezelfde plek: het Verzetsmonument op de hoek van de Apollolaan en de Beethovenstraat in Amsterdam-Zuid.’

Deze plek, opgericht ter nagedachtenis van 29 slachtoffers die als represaille werden gefusilleerd door de bezetter, is op 4 mei vaak druk bezocht. ‘Maar ik ben niet de enige die nu twijfelt,’ zegt de Joodse Esther, die uit veiligheidsoverwegingen niet met haar volledige naam in de krant wil. Dat de brede, groene Apollolaan tamelijk open is en bereikbaar vanaf verschillende kanten, voelt voor Esther onprettig. ‘De Joodse evenementen die ik bezoek zijn allemaal beveiligd. De Joodse school van mijn kinderen

is ommuurd, er zijn altijd beveiligers aanwezig. Om dan straks op zo'n open plek te staan, voelt niet goed.'

Tegelijkertijd wil Esther zich ook niet verstoppen. 'Ik zou willen laten zien dat ik er ben. Juist nu. Maar het risico is groot.' Haar kinderen laat Esther dit jaar sowieso thuis. 'Als we een signaal willen afgeven gaat óf mijn man óf ik. Met kinderen wil je geen risico lopen.'

Extra veiligheidsmaatregelen

Of er bij het monument op de Apollolaan, afgezien van extra politie-inzet, aanvullende veiligheidsmaatregelen worden getroffen, is nog onduidelijk. Het Nationaal 4 en 5 mei Comité zal daar later, in overleg met de Amsterdamse driehoek van burgemeester, hoofdofficier van justitie en politiechef, een beslissing over nemen.

Burgemeester Femke Halsema kondigde bij de herdenking op de Dam al wel extra maatregelen aan, zoals preventief fouilleren en een halvering van het aantal bezoekers. Volgens de politie en de Nationaal Coördinator Terrorisme en Veiligheid (NCTV) is de kans op verstoringen of protestacties tijdens de herdenking op 4 mei reëel, vanwege de toegenomen maatschappelijke spanningen en de grote actiebereidheid. De kans op een aanslag is overigens niet toegenomen.

Bij de herdenking op het Nationaal Ereveld Loenen, op de Veluwe, worden op 4 mei extra maatregelen genomen, zo werd vrijdagmiddag bekend. 'We zijn op de hoogte van de ontwikkelingen in Amsterdam,' zegt de woordvoerder van de organisatie van de herdenking. 'We hebben in Loenen naar aanleiding daarvan ook maatregelen genomen die passend zijn bij de aard van de herdenking.' De organisatie verwacht zo'n 2.000 mensen.

Pro-Palestina demonstraties

Iemand die al zeker weet zo'n openbare herdenking over te slaan is de 36-jarige Joodse Anne-Maria van Hilst. 'Meestal ging ik naar de Dam,' vertelt ze, 'maar ik ben terughoudend geworden.' Dat komt deels vanwege haar zorgen over de veiligheid van het evenement. Maar ook omdat ze vreest dat 4 mei door pro-Palestina demonstranten gekaapt zal worden.

Een aantal pro-Palestijnse actiegroepen heeft al aangegeven niet van plan te zijn demonstraties te organiseren tijdens de Dodenherdenking. Toch blijft het voor van Hilst een bron van zorg. 'Ik wil daar op zo'n gevoelige dag niet opeens tussen staan.'

De [demonstraties bij de opening van het Nationaal Holocaustmuseum in Amsterdam](#) liggen nog vers in haar geheugen. De protesten waren vooral gericht tegen de oorlog in Gaza en de aanwezigheid van de Israëlische president Isaac Herzog. Maar in de loop van de middag werden ook aanwezige Holocaustoverlevenden en nabestaanden uitgejouwd. 'Dat vond ik pijnlijk. En zoiets wil ik niet weer op 4 mei.'

Van Hilst kiest daarom voor het eerst dit jaar voor een andere herdenking: Jom Hasjoa, ook wel de Holocaust Herdenkingsdag genoemd, dit jaar op 6 mei. 'Hierbij worden alleen de Joodse slachtoffers herdacht. Het zijn kleinere en rustigere bijeenkomsten.'

Collectief nut

David Duindam, onderzoeker herinneringscultuur aan de Universiteit van Amsterdam, ziet 4 mei ook op bepaalde punten veranderen. 'Het idee van Dodenherdenking is juist dat iedereen meedoet. Het heeft een collectief nut. De samenleving laat zien: hierom zijn wij stil.' Dat mensen, om wat voor reden dan ook, niet naar een publieke herdenking willen of kunnen komen, noemt Duindam zorgelijk.

Onlangs zag hij zelf in zijn woonplaats Haarlem dat er Stolpersteinen werden neergelegd. 'De ceremonie daaromheen werd afgelast,' vertelt Duindam, 'de bewoners wilden geen ophef'. Het voorbeeld is illustratief, volgens de onderzoeker. 'Mensen zijn terughoudender geworden. Als iets gedoe of onrust geeft denken ze sneller: dan maar niet.'